

Moša Pijade
Potpredsjednik AVNOJ-a

**RAVNOPRAVNOST
SRBA I HRVATA
U HRVATSKOJ**

ŠTO ZNAČI ODLUKA ZAVNOH-a O
RAVNOPRAVNOSTI HRVATA I SRBA
U HRVATSKOJ

51

Nakladnik

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike
Hrvatske

Za nakladnika

Franjo Habulin

Biblioteka

Digitalna baština NOB-a

Urednik

Mario Šimunković

Recenzent

Nataša Mataušić

Lektor i korektor

Miroslav Kirinčić

Grafička priprema

Anis Salihć

srpanj 2014. godine

ISBN 978-953-7587-44-4 (digitalno izdanje)

Biblioteka “Digitalna baština NOB-a”

Tijekom Narodno-oslobodilačkog rata i socijalističke revolucije, usprkos otežanim, ratnim uvjetima i nedostatku potrebne tehnike, materijala i stručnih kadrova (novinara, grafičkih i drugih radnika...), izlazio je veliki broj raznovrsnih tiskovina: od propagandnih letaka i plakata, preko dnevnih novina, mjesečnika i raznovrsnih brošura do zbirki pjesama i knjiga. Iako tiskane prvenstveno da informiraju, mobiliziraju i propagiraju ideje narodno-oslobodilačke borbe, one otkrivaju i vrsne majstore novinarstva, književnosti, pa i dizajna. S vremenom one su postale sastavnim dijelom nacionalne kulturne baštine.

O tome svjedoči i pravo bogatstvo sačuvanih primjeraka tiska i drugih publikacija koje se čuvaju u muzejima, arhivima i srodnim institucijama.

Namjera nam je, ovim prvim izlaženjem na web stranicu Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske, s 27 primjeraka partizanskog tiska iz privatnog vlasništva:

- ★ omogućiti jednostavan i brz pregled, do sada sakupljenog partizanskog tiska, bez potrebe prolaženja potrebne procedure koje od istraživača i zainteresiranih zahtijevaju nadležne institucije;
- ★ upozoriti širu društvenu javnost na brojnost, kvalitetu i značaj partizanskog tiska;
- ★ potaknuti daljnju sakupljačku aktivnost koja pretpostavlja suradnju sa svima onima koji su nam

voljni ustupiti svoje primjerke na skeniranje i stručnu obradu (uz povrat vlasnicima, naravno);

★ afirmirati jedan, nažalost, zaboravljeni segment povijesti Drugoga svjetskoga rata na području Hrvatske i bivše Jugoslavije, čime bi odali priznanje svima onima koji su ponekad i po cijenu vlastitog života sudjelovali u procesu stvaranja, čuvanja i distribucije partizanskog tiska.

Gotovo je nemoguće sa sigurnošću utvrditi što je sve izlazilo i što je sve tiskano u vrijeme rata. Pretpostavlja se da je na području čitave bivše Jugoslavije tiskano oko 20.000 raznih naslova svih vrsta tiskovina. Za više od 9.500 listova, knjiga i brošura utvrđeno je gdje su i kada izlazili, tko ih je izdavao i tiskao, tko je uređivao i pisao tekstove.

Većina tiskovina sistematizirana je i obrađena u „Bibliografiji izdanja narodno-oslobodilačkom ratu 1941-1945.“ koju je izdao Vojnoistorijski institut u Beogradu, 1964. godine. O novinarstvu i tisku u NOB-u Hrvatske napisao je knjigu pod nazivom „Riječi istine“ (Zagreb, 1975.) dr. Mahmud Konjhođić, u ratno vrijeme šef Propagandnog odjela ZAVNOH-a.

Brošura: Moša Pijade/predsjednik
AVNOJ-a/ **RAVNOPRAVNOST/
SRBA I HRVATA/U HRVATSKOJ/
ŠTO ZNAČI ODLUKA ZAVNOH-A O/
RAVNOPRAVNOSTI HRVATA I SRBA/U
HRVATSKOJ**

Izdaje Izvršni odbor Narodno-oslobodilačke fronte
Hrvatske

Štamparija „Vjesnik“, 1944.

Format: 15,5 x 11,5, 9 stranica,

Na poleđini natpis: Smrt fašizmu – sloboda narodu

RAVNONA VONAV
SNOA I RIVATA
U RIVATA SNOA

U RIVATA SNOA
SNOA I RIVATA
RAVNONA VONAV

RAVNONA VONAV
SNOA I RIVATA
U RIVATA SNOA

Prva točka deklaracije ZAVNOH-a o osnovnim pravima naroda i građana slobodne demokratske Hrvatske kaže da su u Hrvatskoj Hrvati i Srbi ravnopravni.

Ovim člankom pokušat ćemo da objasnimo smisao ove važne odredbe deklaracije.

U istoj točki deklaracije posebno se kaže, da će nacionalnim manjinama u Hrvatskoj biti osigurana sva nacionalna prava.

SRBI U HRVATSKOJ NISU NACIONALNA MANJINA

Prvo što treba zabilježiti jeste, da te odredbe jasno pokazuju, da Srbi u Hrvatskoj nisu »nacionalna manjina« usprkos činjenici, da Srbi u Hrvatskoj čine manjinu stanovništva prema Hrvatima. Kako to razumjeti?

Pogledajmo za časak na Bosnu i Hercegovinu, koje su po odluci Drugog zasjedanja AVNOJ-a također jedna od šest ravnopravnih federalnih jedinica demokratske federativne Jugoslavije. Po deklaraciji usvojenoj na Drugom zasjedanju AVNOJ-a, Srbi muslimani i Hrvati, ravnopravni su u Bosni i Her-

cegovini, koja je njihova dakle nedjeljiva domovina. Tu Hrvati, koji čine najmanju nacionalnu grupu imaju jednaka nacionalna prava sa Srbima, koji su najbrojnija nacionalna skupina. U istom mahu, bosanski Srbi, mada su najveća nacionalna skupina u Bosni i Hercegovini, samo su jedan manji dio cjeline srpskog naroda. Ovaj nam primjer pomaže da lakše shvatimo odnos nacionalne ravnopravnosti između Hrvata i Srba u Hrvatskoj, gdje je brojni odnos Hrvata i Srba obrnut.

FEDERALNA SRBIJA NE MOŽE OBUHVATITI SVE SRBE, NITI HRVATSKA SVE HRVATE

Bez obzira na to, što još nije vrijeme da se utvrdjuju granice među pojedinim zemljama koje sačinjavaju našu federaciju, očigledno je već zbog same činjenice federalnog položaja Bosne i Hercegovine, da federalna Hrvatska ne može obuhvatiti sve Hrvate, kao što ni federalna Srbija ne može obuhvatiti sve Srbe, pa ma kakve bile njihove granice. Jedan znatni dio srpskog naroda mora ostati izvan njenih granica, baš kao što i znatan dio Hrvata ostaje izvan granica federalne Hrvatske.

Kao što vidimo, za Srbe i Hrvate nije moguće naći rješenje, da svi Srbi budu u svojoj federalnoj jedinici, a svi Hrvati u svojoj, kako je to moguće za Makedonce, Crnogorce i Slovence. To nam pokazuje već i sama činjenica, da u Jugoslaviji živi pet južnoslavenskih naroda, a da postoji šest federalnih država, koje sačinjavaju federaciju.

je odlukama AVNOJ-a i pojedinih nacionalnih vijeća udaren temelj. Jedino moguće rješenje cjelokupnog nacionalnog pitanja u Jugoslaviji. Shvatit ćemo zašto takvo i baš takvo federativno uređenje Jugoslavije otklanja za uvijek sve mogućnosti nacionalnih sukoba i razdora među jugoslavenskim narodima, zašto ono otvara najšire vidike za puni, nesmetani nacionalni razvoj svakog naroda Jugoslavije i za sretnu i veiku budućnost svih njih u nerazdruživoj bratskoj zajednici. A isto je tako jasno, da bratska ravnopravnost Hrvata i Srba sačinjava glavnu osnovicu bratske zajednice svih južnih Slavena. Jednom reči, sa stvaranjem demokratske federativne Jugoslavije završava se vjekovna historija pocijepanosti, razdora i međusobnih borbi južnoslavenskih naroda, a sa time i historija njihovih slabosti i potčinjenosti tuđim nacijama, njihova predhistorija. Otpočinie historija njihovog slobodnog i nezavisnog nacionalnog života, razvoja i uzdizanja, u etovanih i osiguranih jedino njihovom demokratskom zajednicom u federativnoj državi, — njihova prava historija.

nacionalno jedinstvo svih Srba ili nacionalno jedinstvo svih Hrvata. I srpska i hrvatska nacija imaju i imat će u federativnoj Jugoslaviji sve mogućnosti i sva sredstva zato, da organiziraju svoj nacionalni život kao potpune nacionalne cjeline. Granice federalnih jedinica neće i ne mogu biti nikakovom smetajom za to.

Jednaka građanska prava svakog pripadnika ma koje federalne jedinice u svakoj drugoj federalnoj jedinici, to jest na čitavom teritoriju Jugoslavije; činjenica, da je svaki državljaniin jedne federalne jedinice samim tim istovremeno državljaniin federacije cijele Jugoslavije; pravi demokratski karakter narodne vlasti jednako organizirane u čitavoj Jugoslaviji — samo će olakšati, da se Srbi i Hrvati mogu u čitavoj Jugoslaviji osjećati. Živjeti i razvijati bez ikakvih smetnji kao nacionalne cjeline. Za ovo će oni naći mnogobrojne oblike veza na političkom i privrednom, društvenom i kulturnom polju.

JEDINO FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA RIJEŠAVA CIJELOKUPNO NACIONALNO PITANJE

Kad ovako pravilno shvatimo smisao odluke Drugog zasjedanja AVNOJ-a, po kojoj će Federativna Jugoslavija »osigurati punu ravnopravnos Srba, Hrvata, Slovenaca, Makedonaca i Crnogoraca, odnosno naroda Srbije, Hrvatske, Slovenije, Makedonije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine«, i odluke Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a o ravnopravnosti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, onda nam je lako shvatiti, zašto je federativno uređenje Jugoslavije, i to upravo na ovako demokratskoj osnovici, kakvoj

CIJELINA FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE GARANTUJE RAVNOPRAVNOST HRVATA I SRBA U HRVATSKOJ

Već iz ovoga, što smo do sad rekli vidi se, da pitanje ravnopravnosti Hrvata i Srba u Hrvatskoj možemo pravilno postaviti i razumjeti, samo ako imademo u vidu cjelinu državne zajednice, cjelinu koju predstavlja demokratska federativna Jugoslavija, jer samo ona, kao federativna državna cjelina, obuhvaća u svojim granicama cjelinu srpske, kao i cjelinu hrvatske nacije.

To znači: pet južnoslavenskih nacija ravnopravne su u okviru Jugoslavije koja je njihova ravnopravna država. Tih pet nacija svojom slobodnom voljom i zajedničkom borbom ujedinile su se na bazi samoodređanja i međusobne ravnopravnosti, te su dobrovoljno ušle u jednu jedinstvenu državnu zajednicu. Tih pet nacija stvorile su, dakle, svoju zajedničku federativnu državu, ta je država njihova država. Srbi i Hrvati isto kao i Slovenci, Makedonci i Crnogorci, jesu u Jugoslaviji vladajuće, ili bolje rečeno državotvoreće nacije, čime hoćemo da kažemo, da je ta država njihova i da su ti narodi njeni tvorci, nosioci i gospodari. Zato su te nacije među sobom podpuno jednake i ravnopravne u tom okviru cjeline.

Ali, ta se državna cjelina sastoji od šest federalnih jedinica, koje su kao državne organizacije među sobom isto tako ravnopravne kao i pet nacija. Ima samo jedna federalna jedinica više nego što ima nacija, tako dakle, da svaka nacija ima

svoju nacionalnu državu, a ipak dvije od njih — Srbija i Hrvatska ne obuhvataju u sebi cijelu naciju, koja daje ime jedinici, dok jedna federalna jedinica — Bosna i Hercegovina — nije državna organizacija ni jedne posebne nacije, već samo dijelovi srpske i hrvatske nacije, te bosanskih muslimana.

Iz ovakvog položaja proizlazi činjenica, da su svih pet nacija Jugoslavije — a sa njima i muslimani Bosne i Hercegovine — ravnopravne u cijeloj Jugoslaviji kao vladajuće, državotvorne nacije, pa su prema tome u istom smislu ravnopravni i dijelovi tih nacija, koji se ne nalaze u okviru svoje nacionalne federalne jedinice, već u nekoj drugoj, dakle Srbima u Hrvatskoj ili u Bosni i Hercegovini, a Hrvatima u Bosni i Hercegovini ili u Srbiji. Oni su ravnopravni sa vladajućom nacijom federalne jedinice, u kojoj čine manjinu stanovništva. Ravnopravni su s njome kao sastavni dijelovi cjeline svoje nacije, koja prelazi okvir svoje nacionalne federalne države. Premda su pripadnici federativne Hrvatske, Srbi Hrvatske ostaju nerazdvojni dio srpske nacije kao cjeline, kao što Hrvati, koji žive u Bosni i Hercegovini ili u Srbiji, ostaju nerazdvojni dio hrvatske nacije kao cjeline. Iz svih tih razloga ne mogu dijelovi srpske ili hrvatske nacije doći u položaj, da budu tretirani kao nacionalne manjine u pojedinim federalnim jedinicama, gdje su oni u manjini prema naciji, koja daje osnovno nacionalno obilježje dotičnoj jedinici.

RAVNOPRAVNOST SRBA I HRVATA JE IZNAD JEDNAKIH PRAVA GRAĐANA

Prema tome, ravnopravnost Srba sa Hrvatima u Hrvatskoj i Hrvatima sa Srbima u Srbiji, ili Srba i Hrvata u Bosni i Hercegovini sadrži mnogo više, nego li običnu ravnopravnost i jednakost pred zakonom među svim građanima Jugoslavije, odnosno među građanima svake federalne jedinice. Ne radi se tu o jednakim pravima građana, već o jednakim nacionalnim pravima pripadnika pet južnoslavenskih nacija kao pripadnika tih nacija, koje su među sobom ravnopravne u okviru cjeline zajedničke federativne države. Ovo u isto vrijeme znači da je Srbima u Hrvatskoj, Hrvatska isto toliko svoja država kao Hrvatima, a Hrvatima u Srbiji, Srbija isto tako svoja država kao i Srbima. S druge strane, ova ravnopravnost Srba sa Hrvatima u Hrvatskoj ni najmanje ne umanjuje značaj Hrvatske kao federalne države Hrvata, a ni obaveze Srba prema Hrvatskoj kao hrvatskoj državi, koja je njihova uža domovina. Ove obaveze Srba prema Hrvatskoj kao prema svojoj uжоj domovini ne umanjuje, opet, obaveze Hrvatske prema njenim Srbima kao pripadnicima srpske nacionalne cjeline.

FEDERATIVNO UREĐENJE NE RAZBIJA NACIONALNO JEDINSTVO SRBA

Na taj način, federativno uređenje Jugoslavije, u ovom slučaju Srba i Hrvata, koji ne mogu svi da budu okupljeni u granicama jedne federalne jedinice kao svoje uže domovine, ni najmanje ne razbija

Smrt fašizmu — sloboda narodu!
